

Стєчкіна (АПС) або пістолета системи Макарова (ПМ). Вони виготовлялись для частин військової розвідки і спецназу.

Пістолети з глушниками нерідко застосовують у бойових цілях. Особливо в ході спеціальних операцій, коли постріли не повинні робити шуму або полум'я. Такі види зброї можуть бути менш ефективними, ніж міні-кулемети чи гвинтівки, проте вони підходять для прихованого носіння.

Безшумний спеціальний пістолет С-4 (С-4М) «Гроза» – радянський неавтоматичний пістолет безшумної і безполум'яної стрільби. Індивідуальна зброя прихованого застосування підрозділів агентурної і спеціальної розвідки збройних сил і деяких спецслужб.

В пістолеті застосовується спеціальний патрон типу ПЗА (ПЗАМ). В якому при пострілі куля виштовхується не пороховими газами, а спеціальним поршнем, який, надавши кулі початкову швидкість, заклинюється в гільзі і замикає всередині неї порохові гази, що забезпечує безшумність і безполум'яність стрільби.

Інший пістолет самозарядний спеціальний пістолет безшумної і безполум'яної стрільби «Вул». Індивідуальна зброя прихованого застосування підрозділів агентурної і спеціальної розвідки збройних сил і деяких спецслужб.

Ми вважаємо, що важливим моментом при криміналістичному дослідженні зразків зброї з використанням пристроїв для безшумної стрільби, експерту важливо знати будову пристроїв, їх принцип дії та способи застосування. І враховуючи те, що пристрої за своїми конструктивними особливостями можуть застосовуватись в різних видах стрілецької зброї і також мати різну конструкцію, то як наслідок результати стрільби з даних видів зброї також можуть відрізнятись від тих, які закладені в тактико-технічні характеристики досліджуваного зразка зброї. А це необхідно обов'язково враховувати при проведенні криміналістичних досліджень.

Садченко О.О.

ПРИНЦИПИ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ЛЮДИНИ

У теорії криміналістики формування системи принципів пред'явлення для впізнання є недостатньо розробленою проблемою. Аналіз криміналістичної літератури показує, що ця проблема вирішувалася лише в роботах Н.А. Селіванова, у зв'язку з розглядом загальних принципів криміналістичної ідентифікації, а не в якості предмета спеціального аналізу.

Н.А. Селіванов сформулював два принципи : 1) принцип виключення чинника навіювання відносно особи, яка впізнає; 2) принцип забезпечення контролю за тим, щоб уявний образ об'єкту, що ідентифікується, був досить виразний [4, с. 49].

Зазначене, не свідчить про те, що в криміналістиці взагалі відсутні знання, які стосуються положень, що відіграють роль принципів вказаної слідчої (розшукової) дії. Усі автори, що пишуть на тему тактики і технології пред'явлення для впізнання, формують правила і інші положення, які, на

наш погляд, можуть бути віднесені до категорії згаданих принципів.

Так, Є.П. Іщенко, вказує на те, що достовірність результатів впізнання забезпечується дотриманням загальних правил, які витікають з вимог ст. 228-230 КПК України і рекомендацій криміналістичної тактики, виділяє деякі з них :

- попередній допит особи, яка впізнає;
- неприпустимість попереднього ознайомлення особи, яка впізнає з об'єктом, що пред'являється;
- пред'явлення об'єкта серед подібних до нього;
- конкретизацію ознак, за якими об'єкт впізнаний;
- неприпустимість повторного впізнання об'єкту особою, що впізнає за тими ж ознаками [2, с. 174].

Цей перелік Р. С. Белкін доповнює такими положеннями :

- за наявності декількох об'єктів, які можуть бути пред'явлені для впізнання одній і тій же особі, що впізнає, вони пред'являються окремо, але кожен серед не менше двох схожих об'єктів;
- особі, що пред'явлена для впізнання до пред'явлення її для впізнання необхідно запропонувати зайняти на власний розсуд будь-яке місце серед осіб, що пред'являються;
- особі, що впізнає необхідно запропонувати оглянути пред'явлені об'єкти, потім відповісти на питання, чи немає серед них того об'єкту, про який вона надавала свідчення, і якщо є, вказати на нього;
- навідні питання забороняються;
- якщо особа, що впізнає є потерпілою або свідком, їх необхідно заздалегідь попередити про відповідальність за відмову і ухилення від надання свідчень і дачу свідомо неправдивих свідчень;
- особа, що впізнає повинна перерахувати ознаки, за якими вона впізнала об'єкт (свідчення про це заносяться в протокол по можливості дослівно);
- при пред'явленні для впізнання обов'язкова присутність понятих, а в необхідних випадках фахівця [1, с. 652].

Уявляється, що не усі відмічені положення можуть бути включені до системи принципів саме такої дії, як пред'явлення для впізнання, оскільки в неї повинні входити тільки ті з них, які відображають своєрідність вказаної слідчої (розшукової) дії.

За їх межі виходять: положення про недопущення навідних питань; положення про необхідність попередження осіб, що впізнають, коли вони є свідками і потерпілими, про кримінальну відповідальність за відмову, ухилення від дачі свідчення і дачу свідомо неправдивих свідчень; положення про участь понятих і фахівців, оскільки ці положення належать до загальних правил виконання слідчих (розшукових) дій, передбачених ст. 223 КПК України. Правильно поступив законодавець, не згадуючи про два останні положення в ст.ст. 228-230 КПК України.

Положення, розглянуті у вищезгаданій роботі Є.П. Іщенка, належать до загальних принципів пред'явлення для впізнання. Цього не можна сказати

про наведені нижче положення.

У них допущено змішення загальних і окремих положень, до числа останніх відноситься, наприклад, положення під номером два про право особи, яка пред'явлена для впізнання зайняти будь-яке місце серед інших осіб, пред'явлених для впізнання.

Між іншим, відмежування загальних і окремих принципів, диференційований підхід до їх систематизації, служить однією з умов забезпечення цілеспрямованості і глибини наукових досліджень, є чинником, що має важливе наукове і практичне значення в ході виконання різних завдань теоретичного і прикладного характеру.

Загальні принципи пред'явлення для впізнання – це положення, спираючись на які можна успішно виконувати завдання різних видів цієї слідчої (розшукової) дії. До окремих слід відносити ті положення, які характерні тільки для деяких, а не усіх видів пред'явлення для впізнання. В основу виявлення, формулювання і систематизації останніх має бути покладена класифікація поняття «пред'явлення для впізнання», яке націлене на виділення окремих видів і різновидів цієї дії.

На цій основі можуть бути виділені і диференційовані принципи пред'явлення для впізнання: живих осіб, трупів людей, предметів. До них відносяться: впізнання, яке проводиться окремими категоріями осіб, що впізнають (свідками, підозрюваними і т.д.); окремих осіб, які представлені для впізнання (потерпілих, свідків, дітей, організаторів кримінальних правопорушень, їх виконавців і т.п.).

Поділ принципів пред'явлення для впізнання на загальні і окремі – не єдина класифікація вказаної системи. Відповідні класифікації можуть будуватися з урахуванням найрізноманітніших правових і криміналістично-значущих критеріїв.

Це вказує на необхідність на перших етапах розроблення комплексної, інтеграційної системи принципів пред'явлення для впізнання глибоко розібратися і в принципах кримінального-процесуального порядку, і в принципах їх криміналістичної природи. З цієї точки зору представляє інтерес класифікація правових принципів вказаної слідчої (розшукової) дії, побудована з урахуванням функціонального призначення інформації, закладеної законодавцем в ст.ст. 228-230 КПК України, тобто правовій інформації.

Правова інформація – це нормативні акти, відомості, які містяться в нормах різних галузей права, а також відомості про різні юридично значимі події, факти, явища і пов'язані з ними процеси і процедури. Видання державою правових приписів, доведення їх до відома адресатів є процесом формування і передачі інформації, яка покликана впливати на свідомість, а через нього – на поведінку, діяльність людей. Норми права виступають носієм і джерелом інформації про належну, дозволену або заборонену поведінку суб'єктів правовідносин, про умови, при яких ця поведінка (діяльність) може або повинна здійснюватися, а також про несприятливі наслідки невиконання встановлених вимог, правил, принципів [3, с. 62].

З урахуванням цього, правові принципи пред'явлення для впізнання, що реалізуються слідчим, можуть підрозділятися на три групи:

- принципи, що зобов'язують слідчого як правозастосувача робити тільки так, як вказано в законі;
- принципи, що дозволяють здійснювати будь-яку дію;
- принципи, що забороняють певні дії, що вказують на те, чого робити взагалі не можна або не можна робити певним способом.

До принципів першої групи, зокрема, відноситься вказівка в ст. 228 КПК України на те, що слідчий зобов'язаний пред'являти усі об'єкти, окрім трупа, серед інших схожих об'єктів, кількість яких не може бути менше двох.

Прикладом другої групи принципів є положення про можливість за наявності певних умов пред'явлення для впізнання не об'єкту в натуральному вигляді, а його фотографії, відеозапису з зображенням особи, що пред'явлена для впізнання.

Положення про заборону повторного впізнання об'єкту особою, що впізнає за тими ж ознаками, відноситься до третьої групи принципів.

Усі ці принципи виступають керівними основами, яких слідчий зобов'язаний дотримуватися в усіх випадках. Інакше він ставить себе в положення порушника принципу законності.

Окремі принципи розробляються стосовно окремих видів пред'явлення для впізнання. Наприклад, стосовно такого об'єкту, як людина, можна запропонувати наступні принципи:

- якщо для впізнання пред'являється жива людина, слідчий повинен запропонувати їй обрати серед статистів те місце, яке відповідає її бажанню. Місце предмета, що пред'являється для упізнання, визначається самим слідчим;

- статисти, серед яких пред'являється особа, що перевіряється, мають бути підібрані так, щоб були схожі за загально-фізичними, статевими, антропологічними ознаками. Вони також не повинні різко контрастувати за характером і станом одягу, взуттям та іншим супутніми речам;

- у разі впізнання пред'явленого особою, що впізнає, останньому пропонується назвати своє ім'я, прізвище і надається можливість прокоментувати результат упізнання, виразити до нього своє відношення;

- пред'явлення для впізнання в необхідних випадках може бути проведене на місці первинного сприйняття об'єкту особою, що впізнає або в умовах, максимально наближених до обстановки цього місця;

- після проведення пред'явлення для впізнання особа, що впізнає і впізнана особа можуть бути допитані за результатами процедури впізнання і обставинам провадження.

- у тому випадку, коли наукові рекомендації по тактиці і технології підготовки і проведення пред'явлення для впізнання людини не відповідають вимогам закону, слідчому необхідно керуватися положеннями, передбаченими ст. 228 КПК України.

Розглянуті класифікації принципів пред'явлення для впізнання відображають тактико-криміналістичний рівень підходу до цієї проблеми.

Він може бути доповнений методико-криміналістичним підходом і до пред'явлення для впізнання, і до принципів, пов'язаних з підготовкою і проведенням цієї слідчої (розшукової) дії. Виходячи з цього підходу може бути розроблена специфічна система принципів пред'явлення для впізнання у провадженнях про вбивства, крадіжки, викрадення людей та іншим категоріям справ. За основу при цьому, на наш погляд, мають бути взяті ознаки, по-перше, типових об'єктів, які зазвичай пред'являються для впізнання по тій або іншій групі проваджень; по-друге, типових ситуацій, що складаються в ході розслідування кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Белкин Р.С. Криминалистика : учеб. / Белкин Р.С. – М., 2005.
2. Ищенко Е.П. Криминалистика. Краткий курс / Ищенко Е.П. – М., 2003.
3. Образцов В.А. Криминалистика : модели средств и технологий раскрытия преступлений / Образцов В.А. – М., 2004.
4. Селиванов Н.А. Советская криминалистика : система понятий / Селиванов Н.А. – М., 1982.

Садченко О.О., Заїка М.В.

ПОТРЕБИ ЕКСПЕРТНОЇ ПРАКТИКИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМ І ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ

Експертне дослідження являє собою цілеспрямовану діяльність експерта щодо дослідження об'єктів, явищ і процесів. Вона, як і інші види діяльності, потребує для успішного пізнання і виявлення потреб, у першу чергу, їх об'єктивної обумовленості.

Наукове трактування проблем потреб передбачає їх об'єктивну обумовленість практичними інтересами та необхідністю. Проте, потреба відображає об'єктивне відношення суб'єкта до діяльності, спонукає його до певних дій. Цілком очевидно, що потреби створюються людиною, в цьому процесі відбувається їх виявлення і актуалізація. Однак, ця «праця» здійснюється як на рівні раціональному, так і за допомогою емпіричного матеріалу [1, с. 21].

Методологічною основою вивчене відображення потреб експертної практики є теорія відображення.

Відображення – слід – зберігає результати минулих взаємодій предметів [2, с. 110]. Потреби експертної практики як один із матеріальних процесів дійсності і як такий знаходиться у зв'язку і взаємообумовленістю з іншими процесами, подіями і явищами, відображаються у них і самі є відображенням деяких процесів. «Будь-яка подія, – відмічає В.І. Корюкін, – пов'язана зі змінами в оточуючому середовищі. Зміни у середовищі передбачають появу подій, появи подій, в свою чергу спонукають зміни в оточуючому середовищі... Зв'язок змін з подією існує об'єктивно» [3, с. 42].

На кожному етапі свого розвитку експертна практика характеризується колом обставин, які впливають на рівень відображення потреб, а саме: